

Gren (pàg. 267-282) exposa les relacions entre Lull i els jueus en els seus intents d'evangelitzar-los. I la de P.M. Dreizik (pàg. 283-295) analitza la influència d'Abraham bar Hiyya en el cabalista gironí Esdres ben Selomó.

3. L'obra i el pensament de Mossé ben Nahman. Aquest tema, el més estretament relacionat amb la figura de Nahmànides, el tracten tres ponències. Yom Tov Assis, a «Nahmànides y su concepción del judaísmo» (pàg. 77-91) exposa la importància de Nahmànides com a dirigent espiritual de la comunitat jueva, i la seva assenyada actuació en la lluita entre tradicionalistes i maimonidistes. Només a Catalunya, assegura, terra d'intercanvis i contactes culturals, podia sorgir una figura com Nahmànides, tan important pel judaisme de totes les èpoques. Joseph Dan, a «Nahmanides and the development of the concept of Evil in the Kabbalah» (pàg. 159-182), analitza la concepció que Mossé ben Nahman tenia del Diable. Segons la Càbala, el Diable no és una part de la figura divina o del sistema diví de la Creació, sinó que és un element introduït en el món pel pecat de l'Home. Nahmànides, insigne estudiós de la doctrina cabalística, dedicà a aquest tema una part del seu comentari al Pentateuc. *Eduard Feliu presenta la gran obra de Mossé ben Nahman a «El Comentari al Pentateuc de Mossé ben Nahman»* (pàg. 183-240), i mostra el costat més humà de Mestre Mossé de Girona, a qui qualifica com «un home del seu temps». Nahmànides era un intel·lectual arrelat a la seva terra, integrat en el seu entorn i que participava de la filosofia i la ciència de la seva època, en pràcticament tots els seus aspectes. Era «un eclèctic, un disputador temible, una personalitat forta digna de representar el judaisme davant les més altes autoritats civils i eclesiàstiques del país».

Les *Actes del Simposi Mossé ben Nahman i el seu temps* són una bona aportació a l'estudi de la història i la cultura jueves a Catalunya i una important eina de treball per a futures investigacions.

Sílvia Planas i Marcé

Josep Alsina i Bofill, l'exemple

CASASSAS, Oriol;
Josep Alsina i Bofill, l'exemple

Biblioteca Abat Oliba
Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Oriol Casassas ens presenta la biografia de Josep Alsina i Bofill (Palafrugell, 1904-1993), editada per Publicacions de l'Abadia de Montserrat amb motiu del XV Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. El treball de Casassas, col·laborador del doctor Alsina, ens permet, a través d'una agradable lectura, conèixer o retrobar el pensament i les activitats en els camps de la medicina i la llengua catalana d'una persona excepcional al llarg de quasi un segle, amb especial atenció als temps difícils del franquisme.

La vocació d'Oriol Casassas (Sabadell, 1923), *metge pediatre, ha estat la mateixa que Josep Alsina, la medicina i l'actualització del vocabulari mèdic català. El doctor Casassas va succeir el doctor Alsina en la presidència de l'Acadèmica de Ciències Mèdiques de*

Catalunya i Balears l'any 1978, i, com ell, ha estat distingit amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat.

Per explicar la vida, la personalitat i el caràcter del doctor Alsina, Casassas ha comptat amb els seus propis records i els de familiars i amics, i amb la consulta dels documents que són fruit de la trajectòria del personatge. Les notes escolars, els títols acadèmics i els nomenaments rebuts, la correspondència, les entrevistes concedides, els textos científics publicats, les conferències llegides, són alguns dels materials emprats per resseguir una biografia en què sovint ens parla el mateix biografiat. Talment com un detectiu, l'autor esbrina detalls significatius, com la primera vegada que Alsina escriu o quines són les primeres lectures.

Al llarg de les 296 pàgines, Josep Alsina i Bofill es perfila com un exemple de tenacitat, de defensa de les pròpies conviccions, de capacitat de sobreposar-se a les dificultats; aquestes qualitats, al servei de la medicina i la llengua, de la defensa de la dignitat de les persones i dels pobles i del nacionalisme català, són les que poden explicar-nos les seves realitzacions. Metge internista especialista en nefrologia, col·laborador d'un primer diccionari de medicina (el *Corachan*, fruit del 6è Congrés de Metges de Llengua Catalana, l'any 1930), i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona des del primer any de funcionament (1933), va patir la presó durant la guerra i la depuració franquista. Des de llavors es va dedicar professionalment a la medicina privada i a col·laborar amb l'Institut d'Estudis Catalans i associacions mèdiques des d'on impulsà els estudis de lexicografia mèdica catalana. El 1970 va fer el seu discurs com a membre

Oriol Casassas

JOSEP ALSINA
I BOFILL,
L'EXEMPLE

BIBLIOTECA
ABAT
OLIBA

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Aquest acte es va convertir en un esdeveniment ciutadà i cultural, ja que es tractava del primer parlament en català que s'hi feia des de la guerra. Sense abandonar els treballs científics i de divulgació, el doctor Alsina va ser un actiu president de l'Institut d'Estudis Catalans, de l'Associació Catalana de Nefrologia, i de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Cal destacar d'aquesta època la represa dels congressos de metges i biòlegs de llengua catalana l'any 1976, la participació en el Congrés de Cultura Catalana l'any 1977 i en el Diccionari enciclopèdic de medicina de la Fundació Enciclopèdia Catalana.

Casassas repassa exhaustivament les activitats de Josep Alsina en favor d'una medicina humanitzada i preventiva i de la pervivència de la llengua i la cultura catalanes, tot situant-nos en els temps viscuts, en els canvis socials que s'esdevenen. Recull també les nombroses distincions rebudes en reconeixement a la tasca portada a terme, entre les quals destaca, l'any 1982, la Creu de Sant Jordi. I no oblidar dedicar pàgines a la família, l'amistat, l'afecció a la lectura (en especial les obres de Josep Pla) i la música, el gust pels viatges i les arrels palafrugellenques, aspectes tant o més essencials per la vida del doctor Alsina que el seu treball.

El llibre es completa amb una selecció de fotografies familiars i d'actes oficials, una taula cronològica, un índex onomàstic i un recull de textos corresponents a treballs i conferències del biografat que ens permeten fruit de frases precises i arrodonides, com aquesta:

«Aprofitem doncs el lleure com fem ara festejant el que sigui, per tal d'obtenir un vida plena, si entenem per vida tenir l'orella atenta, el cor obert i l'esperit receptiu a tota la bondat que duen els homes i les coses, per molt amagada que sigui de vegades» (Pregó de les XIX Festes de Primavera. Palafrugell, 30 de maig de 1981). Acabada la lectura, és inevitable arribar a la mateixa conclusió que se'ns proposa en el títol del llibre: la llarga i ben aprofitada vida de Josep Alsina i Bofill és un exemple.

M. Concepció Saurí

El país, dos mil anys enrere

CASAS, Josep; CASTANYER, Pere;
NOLLA, Josep Maria; TREMOLEDA, Joaquim.
El món rural d'època romana a Catalunya. L'exemple del nord-est.
Sèrie Monogràfica, 15, Centre d'Investigacions
Arqueològiques de Girona, Girona, 1995, 165 pàg.

Després que s'hagin escolat pels volts de dos mil·lennis, servem de l'antiguitat a les comarques del nord-est de Catalunya (llegiu-hi Empordà, Selva, Gironès, Pla de l'Estany i Garrotxa) una bona quantitat de restes materials arruïnades, soterrades i esmicolades, que se solen percebre com estelles massa sovint desconnectades d'un món ja desaparegut o que, si més no, ha sofert tantes transformacions que la nostra memòria col·lectiva per si sola és incapaç de reconèixer. Tanmateix, aquestes romanalles, esparses arreu, ens recorden quan les trobem la dimensió de la civilització a què pertanyien. Pràcticament no hi ha papers ni documents escrits de cap mena, la majoria s'han perdut de forma irremissible. Davant d'això, l'historiador ha d'oblidar-se dels lligalls dels arxius, sortir a fora i buscar sota terra, dins del mar i entre les parets de construccions més modernes aquestes estelles que romanen tan ocultes i dissimulades i que no són altra cosa que informació, preciosos bancs de dades d'una època que seria impossible de reconstruir si no existissin.

Més d'un segle d'investigació arqueològica a casa nostra ha servit per recuperar algunes d'aquestes estelles i, tot i que sens dubte en resten encara moltíssimes per descobrir, ja han proporcionat als investigadors un feix de dades que, inserides dins del que sabem del marc general d'aquella gran societat mediterrània que fou el món romà, permeten assajar per fi sense massa por un intent de reconstrucció i recuperació de la fesomia de les nostres comarques i dels seus habitants fa mil cinc-cents i dos mil anys.

Casas, Castanyer, Nolla i Tremoleda, els quatre autors d'aquesta recons-

trucció, han dedicat i dediquen una bona part de la seva vida professional a l'estudi de l'etapa romana a les comarques gironines. Fruit d'això, tenen més a l'abast que ningú tot el que han donat de si anys d'excavacions i d'estudis, la qual cosa els confereix una autoritat indiscutible a l'hora d'aplegar les dades i esbossar amb elles el que degué ser l'antiguitat romana a les nostres contrades.

L'elecció de centrar-se en el món rural no és casual. L'estructura econòmica i social de l'època girava exclusivament a l'entorn de l'agricultura, dels seus fruits i de la comercialització dels seus excedents, i tota l'organització del territori s'articulava en base a aquestes premisses.

Fora n'han quedat les ciutats (les *urbes*), la qual cosa vol dir sobretot Empúries i tot el que la seva excavació ha generat i genera, però també Girona i, naturalment en molta menor mesura, Caldes de Malavella i Blanes.

La primera part de l'obra, introductòria, ens revela la migradesa de les fonts escrites, i dóna una ullada ràpida als sistemes de recuperació i identificació del que hagi pogut restar del passat (excavació arqueològica, fotografia aèria i toponímia), alhora que es reconstrueix el paisatge de l'època, la xarxa de comunicacions i l'evolució i desaparició de l'estructura indígena de l'explotació del territori a partir de l'arribada dels romans. Aquí advertim per primera vegada el que serà una constant al llarg de tota l'obra: la sensació que, malgrat que el que tenim ha permès la confecció d'un estudi com aquest, les dades actualment disponibles són escassíssimes i l'investigador ha de tenir una gran capacitat de llançar hipòtesis, esbremar el seu enginy deductiu i recórrer a informacions més o menys indirectes com ara la documentació medieval i moder-